

4. Екологічна компетентність: розуміння значення збереження довкілля, здатність до прийняття відповідальних рішень, які сприяють охороні навколишнього середовища.

Отже, основною метою громадянського виховання у дошкільному віці є формування активної громадянської позиції, навичок співпраці та взаємодії з іншими людьми, розвиток соціальної компетентності та культури поведінки. Громадянське виховання повинно сприяти формуванню у дитини розуміння своєї ролі у суспільстві, прагнення до добра, справедливості та толерантності.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти Нова редакція та поради для організації освітнього процесу 22 січня 2021 року.
2. Сухомлинський В.О. «Серце віддаю дітям», «Листи до друзів» Вибрані твори 5 т. / В. О. Сухомлинський Київ : Рад. шк.. 1976.
3. Нестеренко Н. «Громадянська освіта як інноваційний напрям у системі загальної освіти» Київ Національний центр «Мала академія наук України». 2022.
4. «Впровадження громадянської освіти в Українську школу: проблеми та перспективи». 2010. Нуківі записки НаУКМА. Том 110. Педагогічні, психологічні науки і соціальна робота.

Сєрова Галина,
старший науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти,
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Навчання учнів сталого розвитку в контексті формування громадянської компетентності

У публікації йдеться про особливості навчання учнів сталого розвитку як складника формування громадянської компетентності. Розглянуто підходи до змістової та діяльнісної інтеграції у навчання для досягнення очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти на прикладі інтегрованого курсу для 6 класу «Досліджуємо історію і суспільство».

Ключові слова: сталий розвиток, громадянська компетентність, інтегроване навчання, історична та громадянська освіта.

Формування громадянської компетентності, як одне з головних завдань Нової української школи, передбачає виховання свідомого громадянина, патріота, особистості, спрямованої на саморозвиток і розвиток громадянського суспільства [3]. Ця проблема стала предметом наукових досліджень, серед яких праці О. Пометун, Т. Ремех, присвячені питанням формування громадянської компетентності у навчання історії та громадянсько-педагогічній освіті [4; 6].

Згідно Державного стандарту базової середньої освіти громадянська компетентність, як сукупність знань, умінь, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій учня, передбачає «спроможність діяти як відповідальний громадянин, брати участь у громадському та суспільному житті, зокрема закладу освіти і класу, спираючись на розуміння загальнолюдських і суспільних цінностей, соціальних, правових, економічних і політичних принципів, ідей сталого розвитку суспільства, співіснування людей та спільнот у глобальному світі» [1]. Як компонент формування громадянської компетентності учнів принципи сталого розвитку є підґрунтям розуміння можливості гармонійно поєднувати інтереси окремої людини, груп людей і всього суспільства в соціальному, економічному, екологічному вимірах, а також моделювати свою поведінку як активного і відповідального члена громадянського суспільства. Ця проблематика є важливою частиною змісту навчання історії та громадянсько-педагогічній освіті, що відображено у вимогах до обов'язкових результатів

навчання учнів за предметами цієї освітньої галузі. А саме, конкретні результати навчання учнів 5-6 класів у контексті сталого розвитку полягають у спроможності «виявляти чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів)», базуючись на цьому пояснювати, за допомогою вчителя, «виклики, які стоять перед людиною, суспільством у різних природних середовищах» і «наводити приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи», обговорювати те, «як громадяни та уряди можуть сприяти сталому розвитку», а головне, на нашу думку, діяти для збереження довкілля [1, Додаток 18].

Досягнення визначених результатів передбачає включення у різні предмети відповідного навчального матеріалу і видів діяльності учнів. Розглянемо це на прикладі інноваційного інтегрованого курсу для 6 класу «Досліджуємо історію і суспільство», побудованого на основі міжпредметної, внутрішньогалузевої і міжгалузевої інтеграції, розкриття громадянсько-ознавчого змісту на прикладах конкретного історичного матеріалу [2].

Структура і зміст курсу забезпечує опанування учнями міжпредметними категоріями та поняттями щодо взаємозалежності розвитку суспільства, господарства, культури, діяльності людини і стану довкілля. Розроблений відповідно до модельної початкової програми курсу підручник для 6 класу дозволяє випрацьовувати у процесі розв'язання системи міжпредметних завдань історичні та громадянсько-ознавчі уявлення учнів, розуміння ними контексту сталого розвитку суспільства, відповідні ціннісні орієнтації і готовність діяти у цьому напрямі [5].

Зміст розділу підручника «Людина у довкіллі, суспільстві, державі в минулому і тепер» містить такі тематичні блоки:

- як співіснують людина і природа від минулого дотепер;
- чому сталий розвиток важливий сьогодні і в майбутньому;
- що таке Глобальні цілі розвитку ООН.

Засвоєння основних змістових ідей і понять розділу забезпечується відповідними дослідницькими і пошуковими завданнями різного ступеню складності. Добір завдань забезпечує інтерактивні форми навчання, особистісний підхід, актуалізацію та внутрішнє сприйняття учнями цілей навчання. Зміст завдань дає змогу використовувати їх диференційовано, організувати самостійну роботу учнів, досягати очікуваних результатів навчання, а саме:

- наводити приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі і просторі;
- визначати наслідки впливу людини на довкілля у минулому і сьогодні;
- критично осмислювати ризики, пов'язані із шкодою для довкілля;
- обговорювати те, як громадяни та уряди можуть сприяти сталому розвитку;
- діяти для збереження навколишнього середовища.

Таким чином, засвоєння основних понять сталого розвитку у навчанні предметів і курсів громадянської та історичної освітньої галузі» уможливорює формування і розвиток в учнів громадянської активності, громадянської відповідальності, здатності діяти для збереження довкілля і участі у розв'язанні соціально важливих проблем.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Модельна навчальна програма «Досліджуємо історію і суспільство 5-6 кл. (інтегрований курс) Пометун та ін.». <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Hromad.ta.istor.osv.hal/Doslidzhuyemo.istoriyu.susp.5-6-kl.intehr.kurs.Pometun.ta.in.14.07.pdf>
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Рішення колегії МОН від 27.10.2016. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. Пометун О. Навчання історії і громадянської освіти: окремі чи інтегровані курси *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи*: збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 29 березня 2021 р.). URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.p...

5. Пометун О., Ремех Т. Досліджуємо історію і суспільство. Підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів заг.сер.освіти. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2023. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2608-istoriia-6-klas-pometun-2023.html>

6. Ремех Т. О. Сутність і структура громадянської компетентності учня нової української школи / Т. О. Ремех // Український педагогічний журнал. - 2018. - № 2. - С. 34-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_7.

Сулима Олександра,
учитель зарубіжної літератури
Пироговецького ліцею
Хмельницької міської ради
Хмельницької області

Формування громадянської компетентності учнів в контексті викладання зарубіжної літератури

У статті розкрито основні шляхи щодо формування громадянської компетентностей учнів на уроках зарубіжної літератури. Наведено типи вправ та завдань для розвитку цих компетентностей, відтворено прийоми інноваційних педагогічних технологій. Матеріали спрямовані на формування та вдосконалення громадянської відповідальності учнів, розвиток професійної майстерності вчителів – словесників, удосконалення освітнього процесу із зарубіжної літератури.

The article reveals the main ways of forming students' civic competences in foreign literature lessons. The types of exercises and tasks for the development of these competencies are presented, the techniques of innovative pedagogical technologies are reproduced. The materials are aimed at the formation and improvement of students' civic responsibility, the development of the professional skills of teachers - lexicographers, and the improvement of the educational process in foreign literature

Ключові слова: інформаційні технології, громадянська освіта, компетентність, нова українська школа (НУШ), критичне мислення, компетентнісний підхід.

Keywords: information technologies, civic education, competence, new Ukrainian school (NUS), critical thinking, competence approach.

Удосконалення загальної освіти спрямоване на переорієнтацію процесу навчання, на розвиток особистості учня, навчання його самостійно оволодіти новими знаннями. Сучасна молода людина об'єктивно змушена бути більш мобільною, інформованою, критично і творчо мислячою, а значить і більш мотивованою до самонавчання і саморозвитку. Сучасний розвиток шкільної освіти пов'язаний з впровадженням компетентнісного підходу до змісту та організації освітнього процесу. Під компетентністю людини розуміють спеціальним шляхом структурований (організований) набір знань, умінь, навичок і ставлень, що дають їй змогу ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи розв'язання проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії або виду діяльності. Такі набори знань, умінь, навичок і ставлень набуваються як протягом життя, так і у процесі навчання. Сформована компетентність дозволяє людині визначити, розпізнати і ефективно, успішно розв'язати, незалежно від ситуації, проблему, що є характерною для певної сфери чи виду діяльності [1].

Одним із найактуальніших завдань сучасної освіти і виховання в Україні є створення умов для формування людини-громадянина, для якої демократичне громадянське суспільство є осередком для розкриття її творчих можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів.